

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-9-85-19>

УДК 373.2.016:81' 373]:004.032.6

Ситник О.І., Наумець В.В.

Педагогічний інститут

Київського університету імені Бориса Грінченка

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті обґрунтовано актуальність використання мультимедійних технологій в процесі формування лексичної компетенції дітей старшого дошкільного віку. Розкрито поняття мультимедіа технологій як взаємодію візуальних і аудіо ефектів під управлінням інтерактивного програмного забезпечення з використанням сучасних технічних і програмних засобів, які об'єднують текст, звук, графіку, фото, відео в одному цифровому поданні, сформульовано визначення мультимедійних засобів навчання. Відзначено, що особливої актуальності використання мультимедійних засобів в освітньому процесі дитячого садка набуває в рішенні задач з вдосконалення лексики. Охарактеризовано мультимедійні ігри як ігри, в яких дитина взаємодіє з віртуальним середовищем, побудованим комп'ютером. Описано складові мультимедіа технології в ЗДО (закладі дошкільної освіти); завдання, які повинні вирішити мультимедіа технології в ЗДО. Інформатизація дитячого садка грає важливу роль для досягнення сучасної якості освіти та формування інформаційної культури сучасної дитини. Охарактеризовано можливості ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій), які допоможуть педагогу створити комфортні умови на занятті і досягти високого рівня засвоєння матеріалу. Виділені найбільш важливі умови використання мультимедіа технологій в роботі з дітьми старшого дошкільного віку. Виокремлено особливості формування лексичної компетенції дітей старшого дошкільного віку засобом мультимедійних технологій.

Ключові слова: лексична компетенція, мультимедійні технології, старший дошкільний вік, мультимедійні засоби навчання.

Sytnyk Olha, Naumets Valeriia

Pedagogical Institute of Borys Grinchenko Kyiv University

SPECIAL ASPECTS OF SENIOR PRESCHOOLERS' LEXICAL COMPETENCE FORMATION THROUGH MULTIMEDIA TECHNOLOGIES

Summary. The relevance of the multimedia technologies usage in the process of senior preschoolers' lexical competence formation is examined in the article. In order to do so, the authors investigate the concept of multimedia technologies as the interaction of visual and audio effects under the control of interactive software using modern hardware and software that combine text, sound, graphics, photos, video in one digital representation, present the definition of multimedia learning tools. The authors highlight that the use of multimedia tools in the educational process of kindergarten becomes especially important in solving problems with improving vocabulary. Multimedia games are characterized as games in which the preschooler interacts with a virtual environment built by a computer. The components of multimedia technologies in kindergarten are described; tasks that should be solved by multimedia technology in kindergarten are discussed. Kindergarten informatization plays an important role in achieving education quality and the modern child's information culture formation. The multimedia options that help the teacher to create comfortable atmosphere in the classroom and achieve a high level of learning lexical material are characterised. The most important arrangements for the multimedia technologies usage for senior preschoolers are highlighted. Multimedia technologies provide a personality-oriented approach and allow to increase the amount of teaching material, make it possible for each child to choose the level of complexity according to individual characteristics. The pedagogical value of multimedia is determined not by a simple summation of the computer technology possibilities and technologies that are included in them. Individual components of multimedia mutually develop and complement each other, allow to combine methods of oral presentation with visual and practical elements, to enhance the preschoolers' perception. Finally, the authors make the conclusion about the special aspects of senior preschoolers' lexical competence formation with the help of multimedia technologies.

Keywords: lexical competence, multimedia technologies, senior preschoolers, lexical competence formation, multimedia teaching techniques.

Постановка проблеми. На сучасному етапі суспільство відрізняється насиченістю мовних комунікацій, тому сучасна освіта виділяє одне з важливих і відповідальних завдань навчання – розвиток усного мовлення дітей. Цьому завданню приділяється особлива увага, оскільки розвинене усне мовлення дітей є однією з універсальних навчальних дій, стає не тільки основою їх успішності у навчанні, але і потенціалом оволодіння інформаційними і комунікативними технологіями.

Розвиток лексичної компетенції дитини є найважливішою умовою її соціалізації, оскільки

ки мова і мовлення виконують провідну функцію у розвитку мислення і мовленнєвого спілкування, в плануванні організації діяльності дитини, а також самоорганізації поведінки, формуванні мовних зв'язків.

Мультимедійні технології дозволяють зробити навчання більш ефективним, оскільки їх застосування допомагає залучити в процес сприйняття інформації більшість чуттєвих аналізаторів дитини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічні дослідження, присвячені формуван-

ню лексичної компетенції у дітей спираються на особливості лексикології, в якій слово розглядається як основна значуща одиниця мови. У методиці роботи над словом важливо забезпечити оволодіння словом в єдності його лексичного та граматичного значень на основі активного використання в мовленні.

На кожному віковому етапі розуміння дитиною слова, усвідомлення його смислової сторони має свої особливості. Розвиток значення слова в онтогенезі, етапи освоєння лексики в єдності з розвитком розумової діяльності дітей розкрито в роботах Л.І. Айдарова, Л.С. Виготського, Д.Б. Ельконіна, А.А. Леонтьєва, С.Л. Рубінштейна, Т.Н. Ушакової та ін.

У численних педагогічних дослідженнях (А.П. Іваненко, А.І. Лаврентьєва, В.І. Логінова, М.В. Максимова, К.Т. Патріна, Н.П. Савельєва, О.І. Соловійова, О.М. Струнина, В.І. Яшина та ін.) виокремлено основні напрями розвитку словникового запасу у дітей, критерії відбору змісту лексичного матеріалу, принципи, методи і прийоми, послідовність роботи над словом, педагогічні умови здійснення наступності у формуванні словника на різних вікових етапах.

Вітчизняні та зарубіжні дослідження щодо питань застосування комп'ютера в освітньому процесі переконливо доводять не тільки можливість і доцільність використання комп'ютерних технологій, але і їх особливу роль у розвитку інтелекту і особистості дитини (С.Л. Новосьолова, І.Ю. Пашіліте, Г.П. Петку та ін.), а багато методичних інновацій в дошкільній освіті пов'язані сьогодні з використанням мультимедійних засобів навчання.

Застосування мультимедійних засобів в сучасній дошкільній освіті розглядається в дослідженнях видатних вчених як найважливіший фактор підвищення ефективності освітнього процесу (Л.А. Габдулісламова, Ю.М. Горвиць, Т.Ф. Габай, В.Я. Ляудіс, Г.П. Петку, І.Ю. Пашіліте та ін.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Динамічною є тенденція до вивчення іноземної мови в закладах дошкільної освіти (ЗДО), вона передбачає дослідження організаційно-педагогічних умов, які будуть ефективними під час формування лексичної компетенції, використовуючи мультимедійні технології. Особливо важливо дослідити, які мультимедійні технології будуть доцільними у навчанні дітей англійської мови та простежити процес формування лексичної компетенції старших дошкільників. Проблема навчання англійської мови із застосуванням мультимедійних технологій пов'язана з інтеграцією ІМ (іноземної мови) в життєдіяльність дітей шостого року життя, яка спрямована на розвиток мовленнєвої компетенції дітей дошкільного віку у найбільш сприятливий для них період.

Не дивлячись на широку популяризацію використання мультимедійних засобів у навчанні, серед педагогів і батьків спостерігається деяке насторожене ставлення до використання комп'ютера в педагогічній роботі з дітьми дошкільного віку. Вважаємо, що необхідно враховувати, що комп'ютер міцно увійшов в життя сучасного дошкільника, а нашим завданням

є використання його методично грамотно та задля успішної реалізації всіх навчальних завдань.

Мета статті. Головною метою статті визначено – обґрунтувати особливості формування лексичної компетенції дітей старшого дошкільного віку засобом мультимедійних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сучасного інформаційного суспільства об'єктивною необхідністю стає все більш раннє оволодіння дітьми комп'ютером, починаючи зі старшого дошкільного віку. Сьогодні в дошкільних освітніх організаціях все більш широко і успішно використовуються мультимедійні технології. Вони значно збагачують процес навчання, дозволяють зробити його більш мотивованим, ефективним.

Необхідність використання мультимедійних технологій та інтерактивних форм організації освітнього процесу продиктована самим життям. Комп'ютер стає супутником дитини з ранніх років, а комп'ютерні дидактичні засоби все активніше впроваджуються в освітній процес дитячого садка.

Особливої актуальності використання мультимедійних засобів в освітньому процесі дитячого садка набуває в рішенні задач з вдосконалення лексики. Словник дитини розвивається, в першу чергу, на основі конкретних уявлень, які дитина отримує в процесі безпосереднього сприйняття предметів і явищ. Це обґрунтовує необхідність використання в словниковій роботі наочності, як предметної, так і образотворчої.

Проаналізувавши науково-методичну літературу, варто відмітити, що мультимедіа – це збірне поняття для різних комп'ютерних технологій, в яких використовується кілька інформаційних середовищ («мульти» – багато, і «медіа» – середовище), «електронний носій інформації, що включає кілька її видів (текст, зображення, анімація та ін.)» [4, с. 2].

Низка науковців визначили, що мультимедіа – це комплекс апаратних і програмних засобів, що дозволяють користувачеві працювати в діалоговому режимі з різнорідними даними (графіка, текст, звук, відео), організованими у вигляді єдиного інформаційного середовища; особливий узагальнюючий вид інформації, яка об'єднує в собі як традиційну статичну візуальну (текст, графіку), так і динамічну інформацію різних типів (мова, музику, відео фрагменти, анімацію) [5].

Дослідники у галузі педагогіки визначають поняття «мультимедійні технології» як комп'ютерні дидактичні засоби, які передають зміст навчального матеріалу в естетично організованій формі за допомогою, як мінімум, двох способів (звукового і візуального), дозволяють реалізувати основні дидактичні принципи і сприяють досягненню педагогічних цілей навчання і розвитку.

Очевидно, що використання мультимедійних засобів навчання в роботі з дітьми дошкільного віку має свою специфіку, зумовлену як змістом пропонованого матеріалу, так і особливостями його засвоєння в цьому віці.

Мультимедіа технології дозволяють найбільш повно і успішно реалізувати розвиток пізнавальних здібностей дитини, забезпечують формування стійкого інтересу до нової інформації. Вони можуть стати виключно ефективними мотивуючими факторами пізнавальної діяльності дітей,

тому що їм подобається освоювати і використовувати такі інформаційні інструменти та засоби, які допомагають вирішувати цікаві творчі завдання і надають небачені раніше можливості для навчання. При цьому істотно зростає інтерес дітей до освітньої діяльності, підвищується рівень їх пізнавальних можливостей, більш ефективно розвиваються здібності дошкільнят. Використання нових різноманітних і незвичних прийомів пояснення і закріплення, тим більше в ігровій формі, підвищує мимовільну увагу дітей в процесі пізнання, допомагає активізувати їх довірливу увагу, сприяє розвитку всіх психічних процесів дітей [3].

Мультимедійні технології забезпечують особистісно-орієнтований підхід і дозволяють збільшити обсяг пропонованого для ознайомлення матеріалу, роблять можливим для кожної дитини зробити вибір рівня складності і темпу засвоєння інформації відповідно до індивідуальних особливостей. Крім того, для дітей дошкільного віку програмний матеріал повинен багаторазово повторюватися, отже, велике значення має різноманіття форм роботи з уже освоєним. Використання мультимедійних технологій націлене на ефективне освоєння дітьми дошкільного віку такої важливої освітньої галузі, як пізнання.

Використання мультимедійних технологій в ЗДО стає потужним технічним засобом навчання, це величезна допомога для вихователя в розробці занять, свят, виготовленні посібників, оформленні інформації для батьків, веденні документації, підготовці звітів, підбирати необхідний матеріал для занять. Таким чином, ІКТ широко увійшли в дошкільну освіту. Неможливо провести заняття без залучення засобів наочності. Педагогічна практика показала, що заняття з використанням мультимедійного обладнання мають переваги перед традиційними. Безумовно, це не означає, що використання інформаційних технологій зводиться до того, щоб навчати дітей працювати на комп'ютері. Це тільки засіб, щоб зробити освітню діяльність різноманітною, насиченою, а дитина в ній стає безпосереднім активним учасником [7, с. 156].

В період сьогодення мультимедійні технології є одним з найбільш перспективних напрямів інформаційних технологій. Вони припускають одночасне використання різних форм представлення і засвоєння інформації через аудіо, відео зображення, анімацію тексту. Використання мультимедійних технологій відкриває нові можливості в організації навчального процесу, у розвитку творчих здібностей вихованців, викликають інтерес у дітей за рахунок реалістичності і динамічності матеріалу.

Мультимедійні технології допоможуть у вирішенні таких завдань:

- забезпечення максимальної якості послуг, що надаються (забезпечення якості навчально-виховного процесу, забезпечення якості освітніх ресурсів, забезпечення взаємодії з сім'єю, забезпечення відкритості роботи ЗДО для інших організацій і батьків вихованців, підвищення рівня безпеки дітей, спрощення оформлення документів для батьків);

- забезпечення комунікації, листування (електронна пошта);

- можливість самореалізації;

- можливість самоосвіти;

- полегшення праці працівників ЗДО (полегшення реалізації освітньої діяльності за рахунок інтернет-ресурсів, медіатеки, електронних бібліотек, конструктори звітних форм) [3, с. 119].

Нами визначено, що однією зі складових мультимедійних технологій виступає мультимедійна гра. Вона є інструментом навчання, який активізує мислення, дозволяє зробити навчальний процес привабливішим та цікавішим, змушує хвилюватися і переживати, що формують потужний поштовх до оволодіння мовою. Найважливішою умовою ефективності використання мультимедійних ігор в роботі зі старшими дошкільниками є чітке врахування вікових психолого-педагогічних особливостей дітей.

Мультимедійні гри – такі ігри, в яких дошкільник взаємодіє з віртуальним середовищем, побудованим комп'ютером. Мультимедійні ігри – це один із способів передачі інформації (аудіальний, візуальний, тактильний). Різні формати мультимедіа даних можливо використовувати для спрощення сприйняття інформації. Наприклад, надати інформацію не тільки в текстовому вигляді, але і проілюструвати її аудіо даними або відео кліпом. Різні форми надання інформації уможливають інтерактивну взаємодію дитини з інформацією [8, с. 5].

Таким чином, застосування інтерактивних ігор дозволяє вирішити низку проблем у навчанні. По-перше, дітям старшого дошкільного віку важко ставити перед собою цілі, які стимулюють активну участь дитини в освітньому процесі. Враховуючи те, що основним видом діяльності дітей є гра, можна припустити, що саме мультимедійна гра з його широким спектром можливостей інтерактивної взаємодії допоможе вирішити зазначену вище проблему. Використання інтерактивних ігор у навчанні лексики старших дошкільників дає можливість вихователю організувати діяльність дітей, зробити її більш активною, зацікавити їх у вивченні предмета і в пошуку додаткових засобів для отримання інформації та створити мотивацію до навчання [4, с. 3].

Сучасні комп'ютерні системи навчання ставлять перед дітьми старшого дошкільного віку реальну, зрозумілу, цілком досяжну мету: вирішиш вірно – відкриєш картинку, вставиш правильно всі фігури – просунешся ближче до мети казкового героя. Таким чином, в процесі гри у дитини виникає позитивна мотивація засвоєння знань. По-друге, навчання – це той фундамент, на якому буде будуватися вся подальша діяльність людини. Перед педагогом стоїть відповідальне завдання – домогтися засвоєння програмного матеріалу в повному обсязі кожною дитиною. З огляду на різний рівень підготовки дітей, відмінності в розвитку пам'яті, мислення, уваги, педагог, проте, змушений орієнтуватися на середній рівень готовності дітей. В результаті, велика частина дітей активно працює на занятті.

У ході нашого дослідження виявлено, що у роботі з дітьми педагог застосовує мультимедійні технології у вигляді комп'ютерних програм і презентацій. У вихователів є можливість створювати фільми або презентації, враховуючи особливості своїх вихованців, цілі і завдання, поставлені на конкретному занятті. Застосування мультиме-

дійних технологій дозволяє моделювати різні ситуації з навколишнього соціального середовища. Тематика мультимедійних презентацій найрізноманітніша. Мультимедійні презентації дозволяють зробити заняття більш емоційними, привабливими, викликають у дитини живий інтерес, є прекрасним наочним посібником і демонстраційним матеріалом, що сприяє гарній результативності заняття [2, с. 21].

При складанні інтерактивної презентації треба керуватися наступними вимогами до оформлення, які сприятимуть кращому засвоєнню іншомовного матеріалу дітьми дошкільного віку:

1. Єдиний стиль всієї презентації на базі одного шаблону.

2. Використання на одному слайді не більше трьох базових кольорів (один для фону, один для заголовка, один для тексту), щоб різноманіття кольорів не заважало сприйняттю, а також легких пастельних тонів для фону, щоб він не затуляв, а підкреслював інформацію.

3. Зображення, необхідні для розуміння змісту (в презентації не повинно бути малюнків, які не мають смислового навантаження), хорошої якості, без спотворення пропорцій.

Використання мультимедійних презентацій у процесі безпосередньо освітньої діяльності забезпечує мовленнєву активність дітей, засновану на емоційному сприйнятті змісту заняття. Це найбільш поширений, простий у створенні, доступний вид уявлення демонстраційних матеріалів.

Однак потрібно зазначити, що використання мультимедійних презентацій є додатковим, хоча і раціональним, зручним джерелом інформації. Комп'ютерні слайди не повинні повністю замінювати класичних форм роботи з дітьми, таких як спостереження і екскурсії. Важливо забезпечити правильний методичний супровід і умови використання цих засобів у ЗДО.

До основних умов застосування на занятті англійської мови мультимедійних презентацій відносяться такі:

– використання їх в комплексі з іншими формами роботи: спостереження, читання художньої та науково-пізнавальної літератури, експериментування та ін.;

– врахування індивідуальних і вікових особливостей дітей дошкільного віку;

– дотримання всіх необхідних санітарно-гігієнічних і педагогічних вимог до застосування мультимедійних засобів в роботі з дошкільнятами.

Загалом, інформатизація освітнього процесу у дитячому садку грає важливу роль для досягнення сучасного рівня якості освіти та формування інформаційної культури дитини XXI століття. Звідси впливають цілі використання мультимедійних технологій на занятті англійської мови:

– підвищити мотивацію навчання;
– підвищити ефективність процесу навчання;
– сприяти активізації пізнавальної сфери дітей;
– удосконалити методики проведення занять;
– своєчасно відстежувати результати навчання і виховання;

– планувати і систематизувати свою роботу;

– використовувати, як засіб самоосвіти [1].

Організація навчально-виховного процесу в ЗДО, перш за все, повинна сприяти активізації

пізнавальної сфери дітей, успішному засвоєнню навчального матеріалу та сприяти психічному розвитку дитини. Отже, ІКТ має виконувати певну освітню функцію, допомогти дітям розібратися в потоці інформації, сприйняти її, запам'ятати, а ні в якому разі не підірвати здоров'я. Мультимедіа технологій повинні виступати як допоміжний елемент навчально-виховного процесу, а не основний.

З огляду на психологічні особливості дітей, робота з використанням мультимедіа технологій повинна бути чітко продумана і дозована. Таким чином, застосування мультимедійних технологій на заняттях повинно носити щадний характер.

Плануючи заняття з іноземної мови, педагог повинен ретельно продумати мету, місце та спосіб використання мультимедіа технологій. Які ж можливості ІКТ допоможуть педагогу створити комфортні умови на занятті і досягти високого рівня засвоєння матеріалу [2, с. 20]. Виділимо основні:

– створення і підготовка дидактичних матеріалів;

– створення презентацій на певну тему на основі навчального матеріалу;

– використання готових програмних продуктів;

– створення моніторингу з відстеження результатів навчання і виховання [2, с. 21].

Таким чином, мультимедійні технології створюють необхідний рівень якості, варіативності, диференціації та індивідуалізації навчання і виховання. При цьому комп'ютер не вирішує всіх проблем, він залишається всього лише багатофункціональним технічним засобом навчання.

На основі проаналізованої психолого-педагогічної та науково-методичної літератури, варто виокремити наступні найбільш важливі умови використання мультимедійних технологій в роботі з дітьми старшого дошкільного віку:

1. Забезпечення максимальної якості освітніх послуг (наявність і якість освітніх ресурсів, професіоналізм і компетентність педагогів).

2. Забезпечення комфортних умов для дітей на занятті з застосуванням ІКТ: дидактичні посібники, доступна наочна презентація навчальних і розвиваючих програм, формування правильної мотивації навчання, що відповідає віку дітей.

3. Врахування різного рівня підготовки дітей, відмінностей у розвитку пам'яті, мислення, уваги.

4. Врахування переважного розвитку наочно-образного мислення, нерівномірності і недостатності розвитку аналізаторів сприйняття інформації.

Висновки і пропозиції. На підставі аналізу теоретичних джерел нами виокремлено особливості формування лексичної компетенції дітей старшого дошкільного віку засобом мультимедійних технологій, зокрема:

– враховувати психологічні, вікові та індивідуальні особливості дітей дошкільного віку;

– формувати іншомовну лексичну компетенцію відповідно до рівня оволодіння лексикою рідною мовою дітьми дошкільного віку;

– здійснювати підбір засобів, методів і прийомів роботи з дітьми дошкільного віку із застосуванням мультимедіа, які орієнтовані не тільки на збільшення обсягу лексичного словника за рахунок ознайомлення з новими об'єктами і явищами, а й на вдосконалення її якісного боку, точності і образності словника дитини;

– не перенавантажувати дітей дошкільного віку надмірним використанням мультимедійних технологій на заняттях.

Нами було визначено, що наявність в дитячому садку мультимедійного обладнання: комп'ютера, інтерактивної дошки, проектора і екрана та дотримання сформульованих нами особливостей

формування лексичної компетенції дітей старшого дошкільного віку засобом мультимедійних технологій дають можливість вихователям створити таке освітнє середовище, яке буде цікавим та пізнавальним для дітей дошкільного віку і сприятиме формуванню лексичної компетенції на занятті англійської мови.

Список літератури:

1. Гавриш Н.С. Розвиток мовлення та навчання дошкільнят рідної мови: мета і завдання. *Дошкільне виховання*. 2017. № 7. С. 12–14.
2. Гончаренко А.М. Окремі аспекти формування лексичної компетентності старших дошкільників. *Дитячий садок*. 2016. № 27. С. 19–23.
3. Ігнат'єва С.А. Мовленнєвий розвиток. Старша група. Дошкільна освіта «Я у світі». Харків : Видавництво «Ранок», 2016. 309 с.
4. Інформаційні технології в дошкільній освіті: впроваджуємо помірковано. *Дитячий садок*. 2016. № 3. С. 1–8.
5. Панасюк Т.Р. Інноваційні технології: обмінюємося досвідом. *Дошкільне виховання*. 2019. № 7. С. 18–24.
6. Пометун О.Н. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Київ : Освіта, 2016. 416 с.
7. Химинець В.В. Інноваційно-освітня діяльність. Ужгород, 2015. 364 с.
8. Шкльода В.М. Розвиваємо мовлення дошкільників. *БВДС «Мовленнєва веселка»*. 2017. № 17–18. С. 1–12.

References:

1. Havrysh, N.S. (2017). Rozvytok movlennia ta navchannia doshkilniat ridnoi movy: meta i zavdannia. [Speech development and teaching of preschoolers in the native language: purpose and objectives]. *Doshkilne vykhovannia*, vol. 7, pp. 12–14.
2. Goncharenko, A.M. (2016). Okremi aspekty formuvannia leksychnoi kompetentnosti starshykh doshkilnykiv [Some aspects of the formation of lexical competence of senior preschoolers]. *Dityachyi sadok*, vol. 27, pp. 19–23.
3. Ignatieva, S.A. (2016). Movlennievyy rozvytok. Starsha hrupa. Doshkilna osvita «Ia u sviti» [Speech development. Senior group. Preschool education "I am in the world"]. Kharkiv: Vydavnytstvo «Ranok», 309 p.
4. Informatsiini tekhnolohii v doshkilnii osviti: vprovadzhuemo pomirkovano [Information technologies in preschool education: implemented in moderation] (2016). *Dityachyi sadok*, vol. 3, pp. 1–8.
5. Panasiuk, T.R. (2019). Innovatsiini tekhnolohii: obminiuiemosia dosvidom [Innovative technologies: we share experience]. *Doshkilne vykhovannia*, vol. 7, pp. 18–24.
6. Pometun, O.N. (2016). Interaktyvni tekhnolohii navchannia: teoriia, praktyka, dosvid [Interactive learning technologies: theory, practice, experience]. Kyiv: Osvita, 416 p.
7. Khymynets, V.V. (2015). Innovatsiino-osvitnia diialnist [Innovation and educational activities]. Uzhgorod, 364 p.
8. Shkloda, V.M. (2017). Rozvyvaiemo movlennia doshkilnykiv [We develop the preschoolers' speech]. *BVDS «Movlennieva veselka»*, vol. 17–18, pp. 1–12.